

A בית ספר רקפות. תכנון: קנפו כלימור אדריכלים, אב אדריכלות נוף. צילום: עמית האס

ראיון עם אדריכל נוף נועם מסד - מהנדס העיר קריית ביאליק

ראיינה אדריכלית נוף טלי מרק

קצת על קריית ביאליק והאתגר בתפקיד מהנדס העיר

קריית ביאליק היא עיר המונה 14,000 בתי אב במפרץ חיפה, שנמצאת היום בתנופת פיתוח עצומה. בראש העיר עומד אלי דוקורסקי. זוהי עיר ששרתה במשך המון שנים ב"תרדמת" והפכה לעיר עם אחוז גבוה מאוד של אנשים מבוגרים. עיר שהזדקנה. כאמור, בתקופה האחרונה יש בה תנופת פיתוח גדולה ומתוכננת בה עוד 18,000 יח"ד, מתוכן מאושרות כבר 12,000 יח"ד, כ-7,200 יח"ד במסגרת הסכם גג שנחתם עם המדינה. במסגרת תנופת הפיתוח הזו אושרו תקציבי ענק, ביניהם גם להתחדשות ושיקום העיר הוותיקה. התקציבים שמתקבלים במסגרת תכני הגג מאפשרים את חידוש השכונות וריענוןן (תשתיות, שצ"פים ופארקים, מבני ציבור) וכמעט כל השצ"פים עוברים חידוש. זוהי הזדמנות וגם אתגר - מה דמות תהייה לעיר? כיצד לעשות עיר חדשה שתהייה מחוברת ולא מנותקת מהעיר הוותיקה? כיצד לייצר קשר פיזי והתייחסות עתידית? דוגמא לכך - פארק אריאל שרון שמבוצע בימים אלה בשכונת צור שלום הוותיקה (והמוחלשת). הפארק (בתכנון מילר בלום) בן 15 הדונמים משרת את השכונה כולה ומתקשר לשכונה החדשה שמתוכננת ממזרח.

בין הגנים שעוברים חידוש: גן סביון (מילר בלום) שם גם מוקם אלמנט מחוזה לקולנוע "סביון" האלמותי, שדרות בן גוריון (מילר בלום), גן הבנים (גריתשטיין הר-גיל) ועוד.

אתה אדריכל הנוף היחיד בארץ שמשמש כמהנדס רשות מקומית. מהו הערך המוסף שאתה מביא לתפקיד?

אני רואה בתכנון העיר את חשיבות המרחב הפתוח. זה העיקר וזה הפוקוס. השטח הפתוח בעיני אינו ה-LEFTOVER של הבינוי. החשיבה בכל תוכנית מתחילה מהשטח הפתוח. מתכנון ב"ס ועד תכנון גבול היישוב. השטחים הפתוחים הם נקודת המוצא לתכנון. חשוב לי להצליח להכניס לדין את איכות השטח הפתוח ולא רק את הכמות שלו. זה נושא שמתנהל במלייה המקצועי שלנו זה זמן רב וחשוב לי להביא אותו לידי ביטוי בעיר.

איזה אג'נדות "נופיות" אתה מקדם בתפקידך כמהנדס עיר?

תכנון מקיים: אחת האג'נדות הראשיות היא כמובן "תכנון מקיים". דווקא פה אנחנו כושלים לעתים. תכנון כזה חייב להיות מגובה בהכשרה

קצת על נועם

נועם מסד, בן 60, בן קיבוץ ניר יצחק. נשוי ואב ל-3. עזב את הקיבוץ בגיל 43. בעברו מחנך בבי"ס אזורי, עבד

בנוי והקים את פינת החי בקיבוץ. מתוך העשייה הזו הגיע למקצוע. התחיל את לימודי אדריכלות הנוף בגיל 30 וסיים את הטכניון בהצטיינות. עבד במשרד ירון ארי בבאר שבע ותכנן פרויקטים רבים בנב. התגורר כ-3 שנים בטורונטו קנדה כרכז השומר הצעיר שם לימד אדריכלות נוף ב-University of Toronto. חזר לארץ להתגורר בכפר ורדים. שימש כאדריכל העיר מעלות-תרשיחא ומיד גם כמהנדס העיר מעלות-תרשיחא במשך 8 שנים. מזה כ-7 שנים מכהן כמהנדס העיר קריית ביאליק.

נכונה של צוות התחזוקה והתפעול אחרת הוא עלול "להקדים את זמנו". לדוגמה: בית הספר הרקפות בגבעת הרקפות בקרייה (קנפו כלימור אדריכלים, אב אדריכלות נוף). זהו בית הספר היחיד בארץ עם שני כוכבים של תו תקן ירוק. בית הספר זכה בפרסים, אך אם המתחזקים ואנשי התפעול שלו לא יפנימו את האלנדה המקיימת ולא יקבלו הכשרה מתאימה, בית הספר לא יתפקד כבי"ס ירוק ולא יחסוך באנרגיה כפי שתוכנן. כאן העירייה עדיין בתהליך של לימוד והפנמה.

אופניים: קריית ביאליק בהיותה עיר שטוחה, התנהלה בעברה הרחוק כעיר רוכבת אופניים. בכל מקום היו שבילי אופניים, מתקני עגינה לאופניים, ילדים הגיעו לבתי הספר באופניים

נאות אפק, תכנון: גרינשטיין הר-גיל אדריכלות נוף ותכנון סביבתי

שביל ליד הנחל - נאות אפק, תכנון: גרינשטיין הר-גיל אדריכלות נוף ותכנון סביבתי

נשר הגדורה, גשר לאופניים מעל רחוב העמקים. תכנון: אב אדריכלות נוף בשיתוף אד' עפרי גרבר

ברחוב. בשכונות החדשות הוכנסו בתי גידול מרווחים ואורכיים. למשל בנאות אפק למרות העלות הגדולה יותר - זה הוצב כתנאי בסיסי. הפיתוח שממותג כשכונה ירוקה מאפשר את המאמץ. כשם שיש בשכונה זו חשיבה על מגוון והיררכיית שטחים פתוחים, כך גם נטיעת העצים ברחובות היא רכיב איכותי וחשוב ביותר.

כאדריכלי נוף אנחנו היחידים שמבינים שהתוכנית שאנחנו מכינים תראה טוב יותר במשך הזמן. העצים והצמחייה יגדלו ויתנו ערך מוסף לחללי המקום. את ההישגים שלי - יוכלו לשפוט כשכבר לא אהיה פה.

עם איזה קונפליקטים עיקריים אתה מתמודד כמהנדס עיר ואדריכל נוף?

מטבע הדברים הנהלת העיר רוצה מוצרים מידיים. "מאבק מהנדס העיר מול פרחי העונה". זהו מאבק בין הרצון לתוצאות אינסטנט לבין תכנון בר-קיימא ארוך טווח שמתרחש כל הזמן. לא ייסדתי את העיר הזו והיא תתקיים גם אחרי, אני פרק בחיי העיר ומנסה לעשות בתקופה הזו נפשות לאג'נדות שלי. כולנו עוברים תהליך מרגש בתקופה האחרונה, כי אדריכלות נוף היא נושא חם והקיימות היא נושא קריטי בשיח בעולם. עם זאת, פאנטיות לא טוביל אותנו למקומות טובים. אני מאמין בחשיבה ירוקה ומקיימת אך בסוף היום מבין שראש העיר צריך לענות לתושבים שלו. נושא חשוב נוסף הוא מעבר לתחבורה ציבורית על חשבון נתיבי תנועה לרכב פרטי ושטחי חנייה, אך זה דורש הרבה אומץ. המדינה מצידה מגמגמת ומשדרת מסרים דואליים. התחבורה הציבורית היא הדרך היחידה לעתיד של המדינה ושל האזור, אבל אנחנו עדיין לא שם. יש צורך לדאוג לתכנון מראש.

השביל מתחבר לטיילת הגדורה הקיימת בין רחוב רבין בצפון לעמקים בדרום. גשר לאופניים מעל רחוב העמקים (נמצא בביצוע בימים אלה, אב אדריכלות נוף) מותאם לרכיבה רציפה של אופניים עד לקמפוס ב"ס אורט בדרום הקרייה. משם עתיד השביל להמשיך מחוץ לשטחי קריית ביאליק לאורך רחוב התעשייה ועתיד להגיע למרכזיית המפרץ, לרכבל, לטכניון ולאוניברסיטה. כך אנשים יוכלו לרכב באופן רציף ובטוח מכל מקום בקרייה ולהגיע תוך כחצי שעה ללב המפרץ ומשם בתחבורה ציבורית לטכניון ולאוניברסיטה. מלבד עמדות השכרה לאופניים חשמליות מקודמות גם עמדות השכרה לרכבים חשמליים. **עצים ברחובות:** בעיר הוותיקה נשתלו בעבר המון עצים ממינים לא מתאימים ובצפיפות בעייתית. זוהי ירושה שקיבלתי. עם זאת, היום כל שתילה של מיני עצים חדשים עוברת דרכי כמהנדס העיר. אני חסיד גדול של עצים נשירים

וכו'. זה נעלם. עכשיו העירייה רואה כמטרה להחזיר את זה. בכל השכונות החדשות האופניים הם חלק מהמערכת ההכרחית. גם מתקני אופניים להשכרה (כמו תל אופן בתל אביב) נמצאים בהליכים מתקדמים. טיילת הגדורה (טיילת ושביל אופניים לאורך תעלת הגדורה בתכנון מילר בלום) נמצאת בהליכי השלמה סופיים. שביל האופניים לאורכה מאפשר לכל ילד ולכל החפץ להגיע מצפון (למשל משכונות אפק וצור שלום) לדרום (למשל לקמפוס בית הספר התיכון) על אופניים לכל אורך הקרייה מבלי להתערב כלל בתנועה הממונעת. טיילת הגדורה היא חלק משביל ישראל המערבי לאופניים. השביל מתחיל בבצת בצפון, מדרים לעכו, פונה מזרחה לנעמן (שם השביל כבר בוצע בפועל) עובר את כביש 22 במעבר תת-קרקעי וממשיך לאורך תעלה 42 במסגרת השכונה העתידית נאות אפק הנמצאת עכשיו בבנייה (אדריכלות נוף: גרינשטיין הר-גיל).

טלי מרק, אדריכלית נוף שותפה במשרד גרינשטיין הר-גיל וחברת הנהלת האיגוד הישראלי לאדריכלי הנוף.